

Діагностика вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів студентів аграрних закладів вищої освіти

А. В. Трутень

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: alinapv20@ukr.net

Paper received 07.05.20; Accepted for publication 20.05.20.

<https://doi.org/10.31174/SEND-PP2020-229VIII93-11>

Анотація. Стаття присвячена результатам констатувального етапу експерименту вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів студентів аграрного закладу вищої освіти. Використано методи анкетування, експертної оцінки, самооцінки, спостереження для визначення рівня вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів та здійснено аналіз отриманих результатів. Встановлено, що за мотиваційним, когнітивним, емоційно-ціннісним, діяльним критерієм у студентів аграрних закладів вищої освіти рівень вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів сформований не достатньо.

Ключові слова: педагогічний експеримент, виховання ціннісного ставлення до водних ресурсів, критерії, показники, рівні вихованості.

Вступ. Ще з давніх часів вода є найважливішим ресурсом для життєдіяльності кожної людини. З кожним роком зменшуються запаси якісної питної води, що на сьогоднішній день є глобальною проблемою. Тому вкрай важливо бережливо ставитись до водних ресурсів та раціонально їх використовувати, оскільки це відповідальність кожної людини як перед собою, так і перед майбутніми поколіннями. Для вирішення такої глобальної проблеми значимим аспектом є освіта людей. Так, аграрні заклади вищої освіти мають здійснювати підготовку свідомої інтелігенції, адже саме на майбутніх випускників держава покладає обов'язок здійснювати просвітницьку роботу з питань охорони навколишнього природного середовища, активно брати участь у заходах пов'язаних із збереженням водних ресурсів, оберігати свою державу та працювати над її процвітанням. Тому студенти аграрного закладу вищої освіти мають усвідомлювати значущість водних ресурсів для себе та для всієї держави загалом, а також працюючи за обраною професією дотримуватись всіх екологічних вимог.

Короткий огляд публікацій по темі. Виховання ціннісного ставлення до водних ресурсів розглядається в контексті ціннісного ставлення до природи. Так, проблему виховання ціннісного ставлення до природи у різних вікових категорій досліджували: В.В. Маршак, О.О. Колонькова, Т.Ф. Юркова, С.В. Скрипник, К.Г. Магрламова.

Мета. Визначення рівня вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів студентів аграрних закладів вищої освіти.

Матеріали і методи. У педагогічному експерименті взяли участь студенти аграрних закладів вищої освіти. В ході дослідження нами були використані методи аналізу, узагальнення, спостереження, анкетування, експертної оцінки, самооцінки.

Результати та їх обговорення. Педагогічний експеримент дає змогу відокремити досліджуване явище від інших, цілеспрямовано змінювати умови педагогічного впливу на вихованців, повторювати окремі педагогічні явища приблизно в таких же умовах. Дані експерименту обробляють, перевіряють за результатами спостережень та інших методів дослідження [2, с. 83].

Репрезентативність вибірки забезпечується приблизно однаковими віковими параметрами, однаковим соціальним статусом «студент аграрного закладу вищої освіти». У констатувальному етапі експерименту взяли участь 432 студенти аграрних закладів вищої освіти, а саме студенти Національного університету біоресурсів і природокористування України, Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного, Полтавської державної аграрної академії, Уманського національного університету садівництва.

Для визначення рівнів вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів розроблено критерії та відповідні показники. Мотиваційний критерій характеризується такими показниками, як інтерес до водних ресурсів та до інноваційних технологій в аграрній сфері, потреба в якісній питній воді, до когнітивний – знання про водні ресурси та їх стан у навколишньому середовищі, емоційно-ціннісний – сприйняття води як однієї із найголовніших природних ресурсів людства, без якої неможливо уявити життя та дбайливе ставлення до водних ресурсів, діяльній – готовність до збереження водних ресурсів та відстоювати свої права і свою громадську позицію, а також участь у заходах, присвячених водним ресурсам [3, с. 152].

На основі зазначених критеріїв та показників розроблено анкету, яка складається із 16 закритих запитань, а кожен показник визначається двома запитаннями анкети, також визначено високий, середній, низький рівні вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів.

Основою мотиваційного критерію є потреба, тому важливо, щоб студенти самі розуміли і відчували потребу у якісній питній воді, а також постійно цікавились станом водних ресурсів в навколишньому середовищі. Результати анкетування показують, що 30,32% (131 студент) вважають, що потрібно вживати достатню кількість води, тобто має бути норма, орієнтовно 30-40 мл води на 1 кг маси тіла, 43,06% (186 студентів) вважають, що велика кількість вживання води покращує роботу всього організму, та лише 26,62% (115 студентів) думають, що краще вживати інші напої. Також студенти мають усвідомлювати, що якість води впливає на стан здоров'я кожної людини. Так, 57,64% (249 студентів) зазначили, що якість

води впливає на здоров'я людини, 28,94 % (125 студентів) відповіли «можливо» та 13,43 % (58 студентів) вважають, що якість води не впливає на здоров'я людини.

В результаті експерименту виявлено, що високий рівень сформованості ціннісного ставлення до водних ресурсів за мотиваційним критерієм сформований у 32,18 % (139 студентів), тобто вони знають, що важливо щоденно вживати норму якісної питної води, розуміють, що якість води впливає на здоров'я людини, цікавляться новинками в аграрній сфері, у 39,81 % (172 студента) – середній рівень та у 28,01 % (121 студент) – низький рівень.

Основою когнітивного критерію є знання, які є складовою особистісного розвитку студента аграрного закладу вищої освіти. Саме знання стають базовою основою, як для теоретичної, так і для практичної підготовки студента для майбутньої успішної професійної діяльності. Так, 29,17 % (126 студентів) правильно розуміють сутність поняття «водні ресурси», це поверхневі і підземні води, придатні для використання в народному господарстві, 47,22 % (204 студента) вважають, що це води, які придатні для задоволення потреб людини, на думку 23,61 % (102 студента) водні ресурси – це вся вода на планеті. Важливо, щоб студенти аграрних закладів вищої освіти не тільки розуміли сутність поняття «водні ресурси», але й усвідомлювали, які проблеми можуть виникати в процесі їх використання. Так, на думку 28,24 % (122 студента) проблема, яка виникає в процесі використання водних ресурсів – це відсутність якісно нових технологій водозабору, що впливає на рівень ефективності використання водних ресурсів, 50,23 % (217 студентів) вважають, що наявна система управління неспроможна забезпечувати високий попит на використання водних ресурсів, 21,53 % (93 студенти) думають, що низький рівень якості води є основною проблемою, яка виникає в процесі використання водних ресурсів.

Результати анкетування за когнітивним критерієм показують, що 29,40 % (127 студентів) виявили високий рівень знань про водні ресурси та розуміють як відбувається управління водними ресурсами на законодавчому рівні, орієнтуються в наслідках, які виникають в процесі використання водних ресурсів, 48,38 % (209 студентів) – середній рівень та 22,22 % (96 студентів) – низький рівень.

В основі емоційно-ціннісного критерію лежить ставлення студента аграрного закладу вищої освіти до навколишнього середовища та водних ресурсів зокрема. Цінності є джерелом мотивації діяльності, усві-

домлюючи їх та реалізуючи, студент зможе відчутти задоволення від екологічної діяльності. Тому важливо, щоб студент був активним, мав ціль у житті, був емоційно стійким, прагнув досягати успіху, усвідомлював значущість навколишнього середовища та водних ресурсів, зокрема, як особистісної та суспільної цінності. Так, 25,23 % (109 студентів) вважають, що слід раціонально використовувати водні ресурси не забруднюючи навколишнього середовища, 40,74 % (147 студентів) вважають за потрібно працювати над процвітанням та забезпеченням кращого майбутнього держави, навіть якщо водні ресурси будуть забруднені, на думку 34,03 % (147 студентів) не слід приділяти великого значення стану води, оскільки водні ресурси можуть принести прибуток.

Результати анкетування за емоційно-ціннісним критерієм показують, що 21,76 % (94 студенти) мають високий рівень ціннісного ставлення до водних ресурсів, у 50,69 % (219 студентів) сформований середній рівень ціннісного ставлення до водних ресурсів та у 27,55 % (119 студентів).

Основною складовою діяльнісного критерію є вміння. Значущим у вихованні ціннісного ставлення до водних ресурсів у студентів аграрних закладів вищої освіти є готовність проектувати та вміння втілювати ідеї екологічної доцільності в своїй професійній діяльності, при цьому, аналізувати результати цієї діяльності, а також вміння раціонально використовувати водні ресурси. Так, на запитання «Які заходи, на Вашу думку, потрібно вживати з метою збереження водних ресурсів?» 34,49 % (149 студентів) вважають, що необхідно вирішувати проблеми забруднення водних ресурсів на законодавчому рівні: посилити державний нагляд і контроль за скідами з підприємств і дотриманням режиму господарювання, на думку 49,54 % (214 студентів) для покращення стану водних ресурсів необхідне створення лісонасаджень на прибережних захисних смугах, ярах, схилах та 15,97 % (69 студентів) вважають, що проблеми водних ресурсів не є пріоритетними.

Результати анкетування за діялісним критерієм показують, що 22,34 % (96 студентів) готові до збереження та раціонального використання водних ресурсів, 46,30 % (200 студенти) частково готові брати участь у заходах, присвячених водним ресурсам, 31,37 % (136 студентів) не готові до таких заходів.

Узагальнення отриманих результатів анкетування за усіма критеріями дозволяє визначити рівень вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів у студентів аграрних закладів вищої освіти.

Таблиця 1. Рівні вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів студентів аграрних закладів вищої освіти за результатами анкетування.

Критерії	Рівні		Високий		Середній		Низький	
	осіб	у %	осіб	у %	осіб	у %	осіб	у %
Мотиваційний	139	32,18	172	39,81	121	28,01		
Когнітивний	127	29,40	209	48,38	96	22,22		
Емоційно-ціннісний	94	21,76	219	50,69	119	27,55		
Діялісний	101	23,38	204	47,22	127	29,40		
Рівень вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів	114	26,39	200	46,30	118	26,85		

Таким чином, узагальнені результати анкетування свідчать, що 26,62 % (115 студентів) мають високий рівень вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів, 46,53 % (201 студент) мають середній рівень, 26,85 % (116 студентів) – низький рівень.

Також для визначення рівнів вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів застосовано метод педагогічного спостереження, метод експертної оцінки, метод самооцінки.

З метою оцінки рівнів вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів студентів аграрних закладів вищої освіти, було застосовано метод експертної оцінки. Експертами були 24 науково-педагогічні працівники вищезазначених аграрних закладів вищої освіти, а саме, це куратори академічних груп, викладачі професійних дисциплін та керівники навчальних практик. Експертам було запропоновано оцінити студентів за показниками у відповідних бланках. Отримано результати подані в таблиці.

Таблиця 2. Результати експертної оцінки

Показники	Рівні		Середній		Низький	
	осіб	у %	осіб	у %	осіб	у %
Мотиваційний	137	31,71	173	40,05	122	28,24
Когнітивний	123	28,47	211	48,84	98	22,69
Емоційно-ціннісний	92	21,30	221	51,16	119	27,55
Діяльнісний	94	21,76	202	46,76	136	31,48
Рівень вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів	111	25,69	202	46,76	119	27,55

Результати експертної оцінки показують, що рівень вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів студентів аграрних закладів вищої освіти за певними показниками нижчий, ніж результати анкетування, але різниця перебуває в межах норми.

За допомогою методу самооцінки студенти могли самі оцінити власний рівень вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів. Для цього була використана адаптована нами методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокича [1, с. 26-28]. Студентам потрібно було

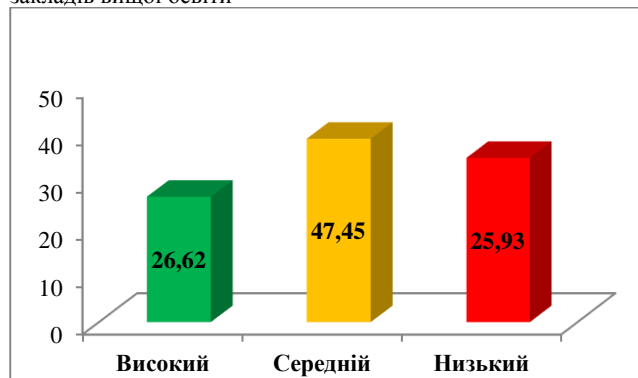
проранжувати дві групи цінностей: цінності цілі та цінності засоби. Так, 27,63 % (121 студент) зазначають, що у них достатньо високий рівень вміння у сфері раціонального використання водних ресурсів, 48,63 % (213 студентів) – мають певні вміння в зазначеній сфері, 22,37 % (98 студентів) вважають, що їм такі вміння не знадобляться.

Таким чином, узагальнені результати за методиками анкетування, експертної оцінки та самооцінки відображено в таблиці та на рисунку.

Таблиця 3. Узагальнені результати рівнів вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів студентів аграрних закладів вищої освіти за такими методиками

Показники	Рівні		Середній		Низький	
	осіб	у %	осіб	у %	осіб	у %
Анкетування	114	26,39	200	46,30	118	27,31
Експертна оцінка	111	25,69	202	46,76	119	27,55
Самооцінка	121	27,63	213	48,63	98	22,37
Рівень вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів	115	26,62	205	47,45	112	25,93

Рисунок 1. Узагальнені результати рівнів вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів студентів аграрних закладів вищої освіти

Висновки. Отже, вода є найважливішим природним ресурсом для всього людства, адже її якість впливає на всі процеси, що відбуваються в організмі людини та на стан її здоров'я в цілому. Тому в сучасних умовах варто, щоб студенти аграрних закладів вищої освіти розуміли, що вода є як суспільною, так і особистісною цінністю, а також бережливо ставитись до навколишнього середовища та водних ресурсів зокрема. В результаті констатувального етапу експерименту визначено рівні вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів. Так, результати діагностики свідчать, що 26,62 % (115 осіб) студентів аграрних закладів вищої освіти мають високий рівень, 47,45 % студентів (205 осіб) – середній рівень та 25,93 % студентів (112 осіб) – низький рівень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карелин, А. А. (2009). *Большая энциклопедия психологических тестов*. Москва: Эксмо, 26-28.
2. Лаппо, В. В. (2016). *Основы педагогических исследований: Навчально-методичний посібник*. Івано-Франківськ: НАІР, 83.
3. Трутен, А. В. (2018). Критерії та показники вихованості ціннісного ставлення до водних ресурсів у студентів аграрних закладів вищої освіти. *Педагогічний часопис Волині*, № 4 (11), 150-154.

REFERENCES

1. Karelin, A. A. (2009). A large encyclopedia of psychological tests. Moscow: Exmo, 26-28.
2. Lappo, V. V. (2016). Fundamentals of pedagogical research: A manual. Ivano-Frankivsk: NAIR, 83.
3. Truten, A. V. (2018). Criteria and indicators of education of value attitude to water resources in students of agricultural institutions of higher education. *Volyn Pedagogical Journal*, № 4 (11), 150-154.

Diagnostics of the upbringing of the value attitude to the water resources of students of agricultural institutions of higher education.

A. V. Truten

Abstract. The article is devoted to the results of the ascertaining stage of the experiment of fostering the value attitude towards the water resources of students of the agrarian institution of higher education. The methods of questioning, expert evaluation, self-assessment, observation were used to determine the level of education of value attitude to water resources and the analysis of the obtained results. It is established that the motivation, cognitive, emotional-value, activity criterion of students of agrarian institutions of higher education is not sufficient to educate the value attitude to water resources.

Keywords: *pedagogical experiment, education of value attitude to water resources, criteria, indicators, levels of education.*